

Dr. Karel Zupančič, Dedno pravo, ČZ Uradni list SR Slovenije, Ljubljana 1984

Za knjigo "Dedno pravo", ki je izšla z letnico 1984, je njen avtor, dr. Karel Zupančič, prejel letos nagrado sklada Borisa Kidriča. Dr. Karel Zupančič, redni profesor Pravne fakultete v Ljubljani, predava na Višji šoli za socialne delavce v dodiplomskem študiju "Rodbinsko pravo", na specializaciji za socialno delo s starejšimi pa "Dedno pravo". Znanstvena vrednost njegove knjige je opisana v utemeljitvi nagrade; s poročilom želimo opozoriti na pomen dednega prava za socialno delo.

Dedno pravo je vezano na družinska razmerja. Ni tako redko, da stranke, zlasti starejši občani, pričakujejo od socialnih delavcev informacije, ki tičejo dedovanja. Dedno pravo je eno od sredstev, s katerimi se omogoča preživljanje za delo nezmožnih in drugih nepreskrbljenih oseb.

Glede pomislekov do dedovanja v socialistični družbi pravi avtor, da sta imela Marx in Engels v mislih odpravo dedovanja lastnine na proizvodnih sredstvih, torej odpravo dedovanja buržoazne zasebne lastnine, v socializmu pa je dedovanje povezano z osebno delovno lastnino in njenimi značilnostmi. "Predpisi dednega prava potrjujejo in poglobljajo zavest delovnega človeka in občana, da bo njegova, z lastnim delom pridobljena lastnina, po njegovi smrti prešla na osebe, ki so mu blizu. To pa ga spodbuja, da dela več in bolje, da razvija svojo ustvarjalnost, da varčuje in sploh dobro gospodari. Utrjuje mu zavest, da je dolžan skrbeti za nepreskrbljene družinske člane. Na ta način se povečuje družbeno bogastvo in tudi razvijajo socialistična družbena razmerja. Spričo teh očitnih pozitivnih strani institucije dedovanja osebne delovne lastnine zbledi sicer sam po sebi tehten argument proti instituciji dedovanja v naši družbi, namreč, da je dedovanje v nasprotju s socialistično maksimo. "Vsak naj dela po svojih sposobnostih, vsak naj dobi po svojem delu", ker pač omogoča pridobivanje dobrin brez dela. Toda ob zavzeti in stalni skrbi družbe, da podedovana lastnina ne bi izgubila svojega osebnega, delovnega značaja, ne grozi velika nevarnost, da bi dedovanje ustvarjalo in resno poglobljalo socialno neenakost".

Knjiga "Dedno pravo" je razdeljena na tri dele.

Prvi del - Dedovanje - vsebuje materialni, vsebinski del dednega prava. Za socialne delavce bodo verjetno posebno zanimiva naslednja vprašanja, izločitev dela zapustnikovega premoženja, ki ustreza vrednosti družbene pomoči, dane zapustniku; dedna ne vrednost zaradi zanemarjanja zakonite dolžnosti preživljati zapustnika; dedovanje oseb, ki jih z zapustnikom veže posvojitve in dedovanje zapustnikovega izvenzakonskega tovariša; relativni nujni dediči, če so trajno nezmožni za delo in nimajo potrebnih sredstev za življenje; pogodba o dosmrtnem preživljanju; dedna izjava poslovno nesposobnega ali delno poslovno sposobnega dediča; skrbnik zapuščine. Za nekatere od navedenih primerov zakon o dedovanju predpisuje določene pristojnosti oziroma naloge organom socialnega skrbstva.

Drugi del - Varstvo in uveljavljanje pravic do zapuščine - prikazuje zapuščinski postopek in uveljavljanje dedne pravice v pravdi.

Zapuščinsko sodišče mora skrbeti, da imajo osebe, ki ne morejo same skrbeti za svoje pravice in koristi (nasciturus, mladoletniki, osebe pod skrbništvom, neznaní in odsotni dednopravni upravičenci) zakonite ali uradne zastopnike. V teh vprašanjih sodeluje z organom socialnega skrbstva.

Tretji del - Dedovanje kmetijskih zemljišč in kmetij - obravnava posebno ureditev dedovanja na tem področju.

Slovenija je edina v Jugoslaviji uveljavila posebno ureditev dedovanja kmetijskih zemljišč in kmetij, zaradi spoznanja, da enotni sistem dedovanja in enaka dedna pravica vseh dedičev vodita do drobitve kmetij in do tega, da prehajajo kmetijska zemljišča v last tistih, ki jih ne obdelujejo.

V Jugoslaviji imajo republike in pokrajini vsaka svoje predpise o dedovanju. Zupančič dedno pravo obravnava po slovenski zakonodaji, prikaže pa tudi ureditev v drugih republikah in pokrajinah.

Delo, ki je po vsebini in pristopu namenjeno predvsem pravnikom, je napisano izredno pregledno, jasno ter v lepem in razumljivem jeziku (kar je odlika pravnikov). Prav zaradi svojih odlik je lahko koristen delovni pripomoček tudi za druge strokovnjake.

Andreja Kavar-Vidmar